

Vrijwilligers Palliatieve
Terminale Zorg

Nijmegen

Als sterven dichtbij komt

Meerjarenbeleid 2017 – 2020

Voorwoord

“Er zijn” in samenwerking en verbinding

Als stichting Vrijwilligers Palliatieve Terminale Zorg Nijmegen zetten wij ons in om het mensen in hun allerlaatste levensfase mogelijk te maken thuis te sterven. Dat doen we al ruim 30 jaar, simpelweg door **‘ER TE ZIJN**.

De afgelopen jaren heeft VPTZ Nijmegen bewezen een krachtige organisatie te zijn. De bevoegen en betrokken vrijwilligers, geweldige coördinatoren en een geen woorden maar daden bestuur hebben elk op hun eigen wijze hun bijdrage geleverd om onze doelstelling waar te kunnen maken.

Er is goed geanticipeerd op de diverse ontwikkelingen en veranderingen in zowel de maatschappij in het algemeen, in de gezondheidszorg, alsook in de palliatieve zorg in het bijzonder. Het blijkt dat het samenwerken met andere organisaties en mensen, zowel in de formele als niet formele zorg, zijn vruchten afwerpt. Het samenspel met de professional bevordert de kwaliteit van leven van mensen in de laatste levensfase en hun naaste.

Ook in de komende jaren zal samenwerken een steeds prominentere rol gaan spelen in ons handelen. Langzamerhand voelen we ons daarom méér dan een samenwerkingspartner. We gaan verbindingen uitbreiden met bestaande en verbindingen aan met nieuwe partijen. Te denken valt aan de mantelzorger die we willen helpen zich voor te bereiden op de taak zijn/haar geliefde terminaal zieke patiënt zo goed mogelijk te ondersteunen. Ook willen we ons verbinden met de terminale patiënten in verpleeg- en verzorgingshuizen. Ook daar willen wij “ER ZIJN”. Door al die verbindingen zal de inzet van de “vrijwilliger nieuwe stijl ” nieuwe kansen bieden.

In 2017 zal er een andere samenstelling van het bestuur zijn. Carel Veldhoven zal na een jarenlang (12½ jaar) voorzitterschap het bestuur verlaten en het stokje overdragen aan Marjo Albers. Carel blijft gelukkig met zijn enorme expertise op het gebied van de palliatieve zorg, als adviseur beschikbaar.

Een quickscan uitgevoerd door VPTZ Nederland laat zien dat Carel in vergelijking tot de landelijke uitslagen in Nijmegen een goede en stabiele VPTZ-organisatie achterlaat. De quickscan laat ook een paar blinde vlekken zien. Die gaan we in de komende jaren aanpakken, zoals kwaliteitszorg en zaken rond ‘goed bestuur’.

We blijven na het afscheid van Carel over met een sterk team dat door de verbondenheid met elkaar de beleidsplannen gaat uitvoeren:

- Vrijwilligers die het primaire werk rond het “ER ZIJN” met passie uitvoeren. Fijn is om te zien dat vrijwilligers ook bij de ontwikkeling van het beleid meedenken en actief zijn. Zij zijn het goud van onze organisatie, met een luisterend oor, een wakend oog en een helpende hand.
- De coördinatoren Evie van Weij en Marga Bistervelds, competent om het werk dat zich uitstrekt over alle terreinen van onze organisatie aan te pakken;
- De bestuursleden waarmee we de beleidsperiode van dit beleidsplan ingaan:
Marjo Albers – Akkers – voorzitter
Jacqueline Rademaker – secretaris
Wim Kuipers – penningmeester
Nel Voermans – bestuurslid.

Staatssecretaris Martin van Rijn van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft zijn mening rond de palliatieve zorg in de tweede kamer op 9 februari 2016 nogmaals uiteengezet: “Ik ben het ermee eens dat iedereen moet kunnen sterven op de plek die hij of zij wil”. Wij voelen deze uitspraak en de daarop aansluitende aangepaste subsidieregeling als een steun in onze rug voor het werk dat we dagelijks verrichten.

Als VPTZ Nijmegen proberen wij ons bij de landelijke ontwikkelingen aan te sluiten en deze zoveel mogelijk te vertalen naar een regionaal beleid. Daarbij zijn we in het begin van deze beleidsperiode op zoek naar een bestuurlijke verbinding met de stichting VPTZ Heumen Malden Mook. Samen proberen we ook een herstart te realiseren van VPTZ-activiteiten in het gebied van de Gemeente Berg en Dal.

Dit beleidsplan zal jaarlijks de basis vormen voor het maken van ons jaarplan, waarop mede de begroting van onze organisatie is gebaseerd.

Met vriendelijke groet namens het bestuur van de stichting VPTZ Nijmegen,

Marjo Albers-Akkers, voorzitter in spé

Samenvatting beleidsvoornemens

Ons beleidsplan laat de onderwerpen zien, waarmee we ons in de komende jaren intensief bezig zullen houden. De hoofdpunten daarbij zijn:

- **Samenwerken**
 - Samenwerking met Hospice Bethlehem in het project TOLL (Thuis Ondersteuning in de Laatste Levensfase)
 - Versterken bestaande samenwerkingsverbanden door uitbrengen nieuwsbrief
 - Intensivering van de samenwerking met VPTZ Heumen Malden Mook
 - Uitbreiding samenwerkingsnetwerk vooral richting verzorgings- en verpleeginstellingen
 - Actieve deelname aan het Netwerk Palliatieve Zorg Zuid Gelderland.
- **Vrijwilligers**
 - Wervingscampagne nieuwe vrijwilligers
 - Deskundigheidsbevordering bij vrijwilligers, met speciale aandacht voor de complexere zorg.
 - Actualisering van vrijwilligersbeleid verwoord in “zo zijn onze manieren”
- **Zichtbaar zijn en herkenbaarheid voor de doelgroep**
 - Meer en gerichtere aandacht voor onze naamsbekendheid door
 - Gebruik diverse media
 - Optimaal en actueel houden van onze website
 - Samen met Heumen Malden en Mook andere naamstelling overwegen.
- **Samenstelling en werking van en in het bestuur**
 - Bij de bestuurssamenstelling de toekenning van taken enten op competenties van individuele bestuursleden.
 - Bij de herinrichting van de werkzaamheden van het bestuur zal gebruik gemaakt worden van de door de landelijke VPTZ-organisatie ontwikkelde “checklist Kader Goed Bestuur”.
- **Kwaliteitszorg**
 - Een structureel systeem van kwaliteitszorg zal worden ingevoerd, waarbij evaluaties en feedback van cliënten, mantelzorgers en vrijwilligers gebruikt worden om onze kwaliteit steeds te verbeteren.
- **Gezonde financiële toekomst**
 - Er wordt een concreet actieplan voor fondsenwerving ontwikkeld.

Missie

De Stichting Vrijwilligers Palliatieve Terminale Zorg Nijmegen (VPTZ Nijmegen) wil het terminale patiënten in de gemeente Nijmegen op een persoonlijke, adequate en niet-verpleegkundige wijze mede mogelijk maken om thuis te sterven en hun naasten daarbij ondersteunen.

Deze missie vormt sinds het ontstaan van onze organisatie het uitgangspunt voor ons handelen. In de afgelopen 31 jaar hebben we onze visie en ons beleid aangepast aan de steeds verder ontwikkelde nationale zorg in de palliatieve en terminale zorg en de complexer wordende vraag.

Visie

‘Er zijn’ voor mensen thuis in de laatste levensfase; een luisterend oor, een wakend oog, een helpende hand.

Bijna driekwart van de terminale patiënten geeft aan thuis te willen sterven. In hun eigen, vertrouwde omgeving en omringd door mensen van wie ze houden. Vaak neemt de levenspartner, een familielid, vriend(in) of goede buur als vanzelfsprekend de verzorging op zich. Deze verzorging door een naaste noemt men mantelzorg. Mantelzorgers bieden een ernstig zieke persoonlijke verzorging, begeleiding en liefdevolle aandacht. Dit kan zwaar zijn voor een mantelzorger. Daarnaast wordt zorg geboden door de professionele hulp, als artsen, thuiszorg, etc

De vrijwilligers van de VPTZ (Vrijwilligers Palliatieve Terminale Zorg) Nijmegen ondersteunen deze zorgtaak, zodat de mantelzorger weer even op adem kan komen of aandacht kan besteden aan andere zaken die van belang zijn. VPTZ-vrijwilligers nemen voor een aantal uren de zorgtaak over (maar vervangen niet de professionele zorg). Deze zorg is vooral praktisch van aard en is samen te vatten onder de noemer **‘er zijn’**.

VPTZ Nijmegen heeft bekwame vrijwilligers die aanvullende mantelzorg bieden om haar missie te realiseren. Alle vrijwilligers volgen speciale opleidingen voor hun werk. Iedere vrijwilliger start met een basisopleiding en kan daarna jaarlijks bijscholing volgen bij de landelijke VPTZ Academie.

Beleid VPTZ Nederland

In het meerjarenbeleid VPTZ Nederland 2016 – 2020, onder de titel “samen van betekenis in de laatste levensfase”, signaleert de landelijke organisatie ontwikkelingen die ook op regionale en lokale situaties van toepassing zijn.

De verwachting is dat het aantal sterfgevallen na een ziekbed in Nederland de komende jaren fors toeneemt: van 8.200 naar 10.000 per jaar. Hier komt bij dat Nederlanders in de toekomst steeds vaker thuis of in een hospice zullen sterven. De inzet van opgeleide vrijwilligers is hierbij onmisbaar. Zij ondersteunen mensen thuis, in hospices en steeds vaker in zorginstellingen en werken nauw samen met de beroepsmatige zorg. In Nederland leveren ruim 11.000 vrijwilligers een bijdrage aan de palliatieve terminale zorg, de zorg aan mensen in hun allerlaatste levensfase.

Voor vrijwilligers is transparantie over resultaten en het inzichtelijk maken van de kwaliteit steeds meer nodig om mee te tellen als partij in het complexe veld van de zorg. Alleen het benoemen van positieve ervaringen is niet meer genoeg. Tegelijkertijd is duidelijk dat vrijwilligers geen professionals moeten worden, omdat zij een eigen specifieke toegevoegde waarde brengen. Hoe kunnen we deze waarde het beste uitdrukken en toezien op hun inzet en kwaliteit? Anne Goossensen gaat op zoek naar passende kwaliteitsevaluaties. Hierbij geeft zij aan dat het belangrijk is om het relationele karakter van de vrijwilligersbijdrage te erkennen en beschermen. Een nadere uitwerking van het begrip waardigheid – cruciaal voor patiënten – biedt wellicht mogelijkheden om de waarde van vrijwilligers rondom het levenseinde opnieuw te doordenken, evalueren en versterken.

Anne Goossensen is hoogleraar Zorgethische aspecten van informele zorg aan de Universiteit voor Humanistiek en aan diezelfde universiteit ook bijzonder hoogleraar vanuit VPTZ Nederland, de koepelorganisatie voor organisaties in de vrijwillige palliatieve terminale zorg.

Ten behoeve van ons eigen beleidsplan noemen we de voor ons relevante ontwikkelingen uit het Meerjarenplan 2016-2020 van VPTZ Nederland:

- De organisatie en financiering van de zorg worden zo ingericht dat meer verwacht wordt van het eigen sociale netwerk en van vrijwilligers. De beroepsmatige zorg zal daarop als aanvulling worden gezien. Dit betekent dat:
 - De verhouding tussen formele en informele zorg zal veranderen ten gunste van meer informele zorg;
 - Het risico van ‘afschuiven van de zorg’ toeneemt, waarbij de grenzen van de informele zorg onder druk komen te staan.
 - Goede samenwerking tussen formele en informele zorg lijkt steeds meer noodzakelijk in deze transitie van de zorg..
- Het concretiseren van het samenspel tussen VPTZ Nederland en de zorgverzekeraars, zorgaanbieders Regionale netwerken, etc. vraagt steeds nadrukkelijker om het zichtbaar maken van de kwaliteit van de vrijwillige inzet. De uitkomsten bieden handvatten om de kwaliteit verder te verbeteren. Om de kwaliteit van het werk zichtbaar te maken zal de tevredenheid van naasten en vrijwilligers gemeten worden.
- Door de vergrijzing zal het aantal overlijdens toenemen. Die stijging is inmiddels begonnen. Daarbij wordt geconstateerd dat het ouder worden ook gepaard gaat met meervoudige chronische ziektes. Ook is een groei te zien in het aantal mensen met dementie. Dit vraagt om het verder opleiden van vrijwilligers
- De oudere van nu en de nabije toekomst zijn hoger opgeleid en hechten steeds meer belang aan eigen regie, keuzevrijheid en het kunnen voortzetten van de eigen levensstijl. Deze mensen zoeken instellingen die flexibiliteit tonen in het aanbieden van zorg die uitgaat van de persoonlijke behoefte van de cliënt. Ze onderzoeken de informatie van diverse aanbieders.
- Door de voorgenoemde punten verwacht VPTZ Nederland een landelijke groei van het aantal goed opgeleide VPTZ-vrijwilligers van 50% in 5 jaar. Dat betekent dat VPTZ-instellingen grote inzet moeten steken om de potentiële vrijwilligers te werven, op te leiden en te verbinden aan de organisatie.
Daarbij signaleert de landelijke organisatie dat ook vrijwilligers zich verder ontwikkelen. De vrijwilliger ‘nieuwe stijl’ wil zich meer dan vroeger (persoonlijk) kunnen ontwikkelen in het vrijwilligerswerk, wil grenzen stellen aan de tijdsbesteding, wil eerder kortlopende projecten

doen en wil op zijn/haar specifieke kwaliteiten ingezet worden. De vrijwilliger 'nieuwe stijl' kan daardoor bijvoorbeeld ingezet worden bij activiteiten rond PR, fondsenwerving, administratie, etc.

Beleid VPTZ Nijmegen

Samenwerken

Het beleidsplan 2014 – 2016 was getiteld “samen werken aan samenwerken”. En daar zijn we in de afgelopen periode op verschillende manieren mee bezig geweest. We noemen er een aantal:

- Intern binnen de stichting door het inzetten van de competenties van vrijwilligers bij andersoortige activiteiten als voorlichting, publiciteit, vormgeving, website vernieuwen, optreden als vertegenwoordiger, etc.
- Samenwerking met de stichting VPTZ Heumen Malden Mook, dat geresulteerd heeft in een samenwerkingsovereenkomst, waarbij enerzijds coördinatoren elkaar vervangen bij afwezigheid en anderzijds door gezamenlijke thema bijeenkomsten voor vrijwilligers. In oktober 2016 is door beide partijen een intentieverklaring ondertekend, waarin de intentie tot intensievere samenwerking wordt uitgesproken. Ook wordt daarin aangegeven, dat bestuurlijke en organisatorische samenwerking nader onderzocht moet worden. In maart 2017 zal duidelijk zijn in welke richting die nadere samenwerking gestalte zal krijgen. Er zijn stappen gezet in de richting van verdere samenwerking tussen de 2 stichtingen
- Samenwerking tussen Hospice Bethlehem, VPTZ Nijmegen en Vrienden van Hospice Bethlehem om te komen tot een voorziening in het kader van ondersteuning voor mantelzorgers van patiënten in een pre-terminaal stadium. Deze samenwerking krijgt gestalte onder de voorlopige naam TOLL: Thuis Ondersteuning in de Laatste Levensfase;
- Samenwerking tussen coördinatoren van VPTZ-instellingen in de wat ruimere regio;
- Samenwerking met de professionele zorg, die vaak onze cliënten op ons bestaan wijzen;
- Samenwerking met het Netwerk Palliatieve Zorg Zuid Gelderland

Al deze samenwerkingsactiviteiten leveren vruchten op, maar uiteraard vraagt het ook veel onderhoud in deze tijd van veranderende zorgvragen van terminale patiënten. We willen in de komende jaren niet alleen daar aandacht aan besteden, maar ook aan uitbreiding onze contracten met de organisaties waarmee we samenwerken.

1. *VPTZ Nijmegen gaat de bestaande samenwerkingsverbanden verstevigen door*
 - a. *Het uitbrengen van een halfjaarlijkse nieuwsbrief*
 - b. *Het geven van informatie tijdens bijeenkomsten van onze samenwerkingspartners.*
2. *VPTZ Nijmegen gaat nieuwe samenwerkingsverbanden aan, met name in de richting van de Verzorgings- en verpleeginstellingen en met multiculturele instellingen.*
3. *VPTZ Nijmegen onderzoekt een verdergaande vorm van samenwerking met VPTZ Heumen Malden Mook. Op basis van dat onderzoek is VPTZ Nijmegen bereid om organisatie- en rechtsvorm en –structuur aan te passen in het belang van de realisatie van de doelstelling van VPTZ .*
4. *VPTZ Nijmegen wil de mogelijkheden voor samenwerking met andere vrijwilligersorganisaties in de zorg verder onderzoeken. We denken daarbij o.a. aan de vrijwilligerscentrale en de SWON.*

Daarbij willen we onze positie vanuit onze doelstelling ook in de gaten houden. Dat heeft o.a. te maken met het feit, dat we in de afgelopen jaren niet gemerkt hebben dat we bij meer mensen onze diensten hebben ingezet. We signaleren wel dat het aantal dagdelen van de inzet aan hetzelfde aantal mensen fors is toegenomen. Besteedden we in 2013 gemiddeld 47 inzeturen per patiënt, in 2014 steeg dat naar 58 en in 2015 naar 67 uur per inzet. We worden dus vaker eerder of eerder ingezet bij patiënten.

Enerzijds is dat geweldig nieuws, omdat we daarmee kunnen voorkomen dat de nood bij de mantelzorgers te groot wordt. Anderzijds merken we dat de termijn uit de terminaalverklaring (levensverwachting maximaal 3 maanden) steeds vaker wordt opgerekt. We willen het effect daarvan voor onze inzet, voor onze vrijwilligers in overleg met vertegenwoordigers uit de professionele zorg onderzoeken.

5. *Met samenwerkingspartners wordt de duur van onze inzet nader geanalyseerd en worden concrete afspraken gemaakt over onze inzet van vrijwilligers, die recht doet aan onze doelstelling. Hierdoor wordt voorkomen, dat in het belang van het budget van onze samenwerkingspartners de zorg “wordt afgeschoven”.*

Onze vrijwilligers

We willen voorbereid zijn op de groei van onze inzet zoals in het landelijke meerjarenplan van VPTZ Nederland op basis van onderzoek wordt voorspeld. Dat betekent, dat we rekening gaan houden met een uitbreiding van het aantal inzetten ook voor mensen die opgenomen zijn in V&V-instellingen. We zullen in de komende jaren dus ook ons best moeten doen om voldoende vrijwilligers te werven en veel aandacht te geven aan de opleiding van die vrijwilligers, zoals VPTZ Nederland die aanbiedt. We zien onze uitgangspunten in het daadwerkelijk handelen van de vrijwilligers, zoals door ons beschreven in “Zo zijn onze manieren” als een levend stuk. We willen die uitgangspunten nog meer verankeren binnen onze organisatie.

6. *Om de verwachte groei in de hulpvragen te beheersen zullen kanalen onderzocht moeten worden om geschikte vrijwilligers te werven.*
7. *Naast het volgen van een basiscursus worden vrijwilligers gestimuleerd om zich verder te scholen middels door VPTZ Nederland aangeboden cursussen. Daarbij wordt speciale aandacht besteed aan de complexer wordende zorg.*
8. *Minimaal 1 keer per 2 jaar wordt met de vrijwilligers individuele gesprekken gevoerd, die het karakter hebben van evaluatie en ontwikkeling.*
9. *Ons vrijwilligersbeleid vertaald in “Zo zijn onze manieren” wordt met vrijwilligers besproken en aan de dilemma’s bij het waken zal aandacht worden besteed. Uitkomsten daarvan worden binnen “Zo zijn onze manieren” verwerkt.*
10. *We proberen de zorg vorm te geven aan andere doelgroepen behorende bij onze multiculturele samenleving.*

Zichtbaar zijn en herkenbaarheid voor de doelgroep

Ook willen we gematigd verder groeien, omdat we heel graag tegemoet komen aan de wens van het grootste deel van de stervenden om thuis te kunnen sterven. We signaleren dat, ondanks onze inspanningen, de hulpvrager nog niet gelijk denkt aan een instelling met de naam VPTZ Nijmegen. In de komende jaren willen we onderzoeken of een presentatie met een andere, duidelijker naam, onze open deur meer toegankelijk maakt.

11. *We blijven gerichte aandacht geven aan de naamsbekendheid van VPTZ Nijmegen binnen de daarvoor beschikbare media.*
12. *We gaan onderzoeken op welke wijze wij zichtbaarder kunnen worden bij onze doelgroep en bij de toeleverende instanties. We onderzoeken onder welke naam de activiteiten van VPTZ Nijmegen beter onder de aandacht gebracht kan worden.*
13. *We onderhouden, actualiseren en verbeteren de inhoud en vormgeving van onze website.*

Samenstelling en werking van en in het bestuur

Medio 2016 vond er een QuickScan van VPTZ organisaties in Nederland plaats. Onze bestuursleden en coördinatoren die aan het onderzoek hebben deelgenomen geven een beeld van VPTZ Nijmegen, dat overwegend positief en ook realistisch is in het laten zien van verbeterpunten.

In de komende jaren gaan we o.a. aan de hand van die quick-scan ons bezinnen over de samenstelling van het bestuur. Daarbij zullen we gebruik maken van de documenten die door VPTZ Nederland zijn ontwikkeld en waarbij gebruik gemaakt kan worden door de checklist “Kader Goed Bestuur”.

14. *VPTZ Nijmegen zal de samenstelling van het bestuur zodanig vorm geven, dat de taken en verantwoordelijkheden goed toebedeeld kunnen worden aan de bestuursleden, zonder de eenheid van bestuur uit het oog te verliezen. Daartoe beschikken de bestuursleden over capaciteiten zoals beschreven door VPTZ Nederland.*
15. *Om geen afstand te creëren tussen beleid en uitvoering zal de verbinding tussen bestuur en coördinatie nader worden bepaald en beschreven.*

Kwaliteitszorg

We gaan ons richten op ontwikkeling en vernieuwing binnen onze organisatie. Een van de aspecten die daarbij een rol zal spelen, is structurering en optimalisering van de kwaliteitszorg. Wij zijn verheugd dat de landelijke organisatie tal van praktische gereedschappen heeft ontwikkeld in het kader van de kwaliteitszorg. Bij het ontwikkelen van het kwaliteitszorgbeleid zal daarvan zeker gebruik gemaakt worden.

16. *Er zal een structureel systeem van kwaliteitszorg worden opgezet en ingevoerd, waardoor evaluaties en feedback van cliënten en hun mantelzorgers, vrijwilligers, verwijzers en anderen gebruikt kunnen worden tot verbetering van onze inzetten en activiteiten.*
17. *Er zal ook een systeem van monitoring ingevoerd worden onder vrijwilligers, coördinatoren en bestuursleden ten behoeve van de ontwikkeling van alle aspecten van de organisatie.*

Gezonde financiële toekomst

Een laatste punt van zorg is de financiële positie van onze stichting. Feit is dat de hoeveelheid subsidie die de overheid verstrekke voor onze inzetten in de afgelopen jaren behoorlijk is afgenomen, hoewel het aantal inzetten redelijk contant of stijgend was. De huidige regeringsmaatregelen zouden duiden op een lichte uitbreiding van de subsidiestroom.

Blijft staan, dat we niet de verwachting hebben dat de kosten van onze stichting helemaal vergoed worden vanuit de subsidiestroom. Dat is door het aanwezige vermogen nog te dragen, maar we teren wel in op dat vermogen. Daarom willen we in de komende jaren enerzijds kritisch naar onze kosten kijken en anderzijds met behulp van fondsenwerving de balans hervinden tussen inkomsten en uitgaven. In deze situatie zal ook het oprichten stichting “Vrienden van VPTZ Nijmegen” in overweging genomen moeten worden.

18. VPTZ Nijmegen ontwikkelt een concreet actieplan voor fondsenwerving